

Consideracions prèvies a l'informe sobre el virrei Avilés

L'argumentació d'aquest informe es fonamenta en les dades sobre Gabriel Avilés que figuren en el llibre: *El virrei Avilés i la segona conquesta d'Amèrica* (Vicenç Pascual Rodríguez, 2014).

En primer lloc, s'hauria d'especificar que el concepte "segona conquesta d'Amèrica" s'ha d'entendre en relació a la pèrdua gradual de control que va experimentar l'imperi espanyol a Amèrica, fet que l'Administració espanyola va intentar contrarestar amb una política de major vigilància i d'increment d'impostos, unes mesures que van afectar especialment el tràfic comercial. Aquesta nova política, juntament amb la modificació dels territoris dels virregnats, és la que ha rebut la denominació de "reformisme borbònic" per part de la historiografia espanyola i de "segona conquesta d'Amèrica" per part de l'historiador anglès John Lynch.

El virrei Avilés i la segona conquesta tracta el període de temps de la història colonial d'Hispanoamèrica –terme més precís que el de "latinoamèrica"- comprès entre el 1769 i el 1806, any aquest en què va començar la guerra de la independència hispanoamericana. En aquest llibre, la figura del virrei Avilés va ser elegida com a fil conductor perquè aquest personatge va participar en els esdeveniments més destacats d'aquest període, com ara la lluita contra els cabdills Tupac-Amaru (1780-1781) i Diego Cristóbal (1782-1783). Per altra banda, Avilés va exercir càrrecs tan significatius com el de governador de Xile (1796-1799), virrei del Riu de la Plata (1799-1801) i virrei del Perú (1802-1806). Aquest currículum de Gabriel d'Avilés permet, si es ressegueix el seu pas a través dels diferents càrrecs que va ocupar, arribar a tenir una visió conjunta del període final de l'imperi colonial espanyol a Amèrica. Aquest interès històric és el que fa que el llibre no pretengui en cap moment fer ni una biografia convencional del personatge ni tampoc una hagiografia, és a dir, una exaltació de la figura d'Avilés.

Per últim, voldria destacar que, a banda dels escrits de caire oficial que s'han conservat sobre Gabriel d'Avilés, el nombre de documents que puguin donar raó de qui era i què pensava aquest personatge és escassíssim. Només alguna carta conservada, com la que Avilés va enviar al ministre d'Índies José de Gálvez, s'ha convertit en el testimoni gairebé únic on poder veure reflectit el seu pensament. Pel que fa a la vida privada de Gabriel Avilés, tampoc es disposa de gaires coneixements. És sabut que va contraure matrimoni amb la limenya Mercedes del Risco y Ciudad, la qual no el va acompanyar mai en l'exercici dels seus càrrecs, i també consta que Avilés es desplaçava durant els viatges amb un petit seguici de criats, secretaris i capellà privat.

On ha de començar aquest informe?

Aquesta pregunta no és gratuïta, perquè la "Moció presentada per la CUP per retirar la distinció de vigatà il·lustre a Gabriel d'Avilés" fa referència, en primer terme, a la figura del seu pare, que va ser corregidor en el Vic d'aquell temps. Aquest fet és difícilment acceptable com un demèrit per a Gabriel Avilés, perquè en aquell moment era tan sols un infant.

D'altra banda, la moció presentada per la CUP també planteja que el fet que Avilés se n'anés de Vic als 9 anys, implica que haver tingut molt poca vinculació amb la ciutat. Caldria precisar teòricament si, per a figurar com a "Vigatà il·lustre", s'ha d'haver desenvolupat l'activitat a Vic o també pot haver-se desenvolupat fora de la ciutat.

Per altra banda, també en referència a l'època anterior a 1780, quan el personatge no havia arribat a l'edat de 35 anys, no hi ha cap constància que Gabriel d'Avilés hagués participat en operacions militars que li valgessin reconeixement i ascensos en l'escalafó militar. Caldria, doncs, situar l'any 1780 com la data a partir de la qual es pot analitzar aquest personatge i considerar la seva relació amb la revolta, guerra i repressió del cabdill indígena Tupac Amaru. Fora interessant aclarir alguns errors que figuren en la moció presentada al ple de l'Ajuntament de Vic del 13 d'abril de 2015, perquè si no es fa, poden fomentar una opinió inicial equivocada. En primer lloc, Avilés no va ser destinat a Amèrica el 1780 per dirigir la repressió contra Tupac Amaru, com es diu a la p. 28 de la Moció, sinó el 1769. Aquesta data implica que va arribar a Amèrica amb el grau de capità, una graduació que no responia a la realització de "gestes militars", com s'afirma a la moció, p. 28, sinó a la compra del títol, un procediment que es va introduir legalment durant el regnat de Felip V. La venda de càrrecs per part de l'exèrcit i l'Administració per tal d'augmentar els seus ingressos va ser un dels procediments que va contribuir a desenvolupar l'alt grau de corrupció que afectava la Hisenda de l'Antic Règim. La venda de càrrecs per part de l'Administració de les colònies afectava tota l'escala administrativa i donava per suposat que el comprador sabia com recuperar la inversió, com es pot llegir en la p. 239 del llibre *La formació d'una identitat: una història de Catalunya* (Josep Fontana, 2014). Per tant, fins al 1780 no hi ha cap gesta de tipus militar documentada de Gabriel D'Avilés.

La relació de Gabriel d'Avilés amb la lluita contra Tupac Amaru

La primera acció militar que va desenvolupar Gabriel d'Avilés a Amèrica va ser el setge del Cuzco, entre 1780 i 1781. Sintetitzant els fets, podríem dir que Gabriel Condorcanti, originari de Tinta i cacic mestís de l'Alt Perú, i posteriorment conegut com a Tupac Amaru, havia guanyat un gran prestigi entre la seva gent com a descendent dels inques i com a home íntegre i de paraula. Gabriel Condorcanti va planificar una revolta contra els espanyols i, com que estava severament prohibit que els indis disposessin d'armes i, a més, tampoc sabien utilitzar-les ni podien fer-ho, per obtenir armament, Condorcanti va capturar el corregidor Antonio de Arriaga, un personatge que havia acumulat una fortuna considerable amb el negoci dels repartiments que queien damunt els indis (Vicenç Pascual op. cit. p. 35). Obligat pels segrestadors, Arriaga va prdenar als seus administradors que li fessin arribar diners i armes. D'aquesta manera, Gabriel Condorcanti va poder confiscar una quantitat de diners i d'armes que li va permetre crear un nucli armat entre els seus seguidors. Seguidament, Condorcanti ordenà l'execució del corregidor i es va fer proclamar Inca, amb el nom de Tupac Amaru.

Assabentades d'aquests fets, les autoritats de Cuzco van considerar que s'havia aixecat una insurrecció local i van reunir esforços per tal de bastir un petit exèrcit, el qual va ser conegut com "exèrcit dels corregidors." Aquestes forces es van dirigir

cap a Tangasuca, però van ser interceptades per sorpresa a Sangarara i vençudes pels indis de Tupac Amaru. Després d'aquesta victòria, Tupac Amaru, conscient de la seva necessitat d'armament, va voler compensar aquesta mancança estenent la revolta indígena per tot l'Alt Perú. I així, poc temps després, va dirigir els seus homes cap a la gran ciutat de Cuzco.

Per la banda contrària, mentre que a Lima es fornien un exèrcit més nombrós que l'anterior, es va decidir enviar en ajut de Cuzco el capità Gabriel d'Avilés, amb un destacament de 200 *pardos*, una milícia formada per soldats mestissos espanyols i africans, els quals havien aconseguit el privilegi de poder portar armes. D'aquesta manera, Cuzco va veure reforçades les seves defenses gràcies al destacament comandat per Gabriel Avilés, poc abans de ser setiada per les forces de Tupac Amaru. Tot i que l'exèrcit indígena constava de més de cent mil indis no va poder trencar les defenses que s'havien creat ni tampoc fer front al foc dels fusells. Segons les cròniques, les autoritats espanyoles de Cuzco havien aconseguit reunir un gran nombre d'indis dins la ciutat, proporcionats pels cacics aliats dels espanyols. Els espanyols van situar aquests indis en la primera línia i se'ls va obligar a enfrontar-se a Tupac Amaru. La lluita cos a cos va produir un horrible carnatge, perquè els indis combatien entre ells amb arma blanca, sota l'observació dels espanyols i dels criolls. Quan Tupac Amaru va adonar-se de la situació, va fer abandonar el setge.

De resultes d'aquests fets, Gabriel d'Avilés va ser considerat com a militar distingit, convertint-se en oficial proper al general Del Valle, qui va arribar a Cuzco amb el gruix de l'exèrcit uns dies després de la batalla. Quan un any més tard Del Valle va morir, va ser reemplaçat en el càrrec per Gabriel d'Avilés. Els esdeveniments de Cuzco van promocionar la seva carrera personal. Amb tot, cal remarcar que el responsable de la defensa de la ciutat era el governador de la ciutat, no Gabriel Avilés.

Gabriel d'Avilés i la repressió de la revolta de Tupac Amaru

Pel que fa al paper que va tenir Gabriel Avilés com a repressor de Tupac Amaru, cal saber que, un cop aixecat el setge de Cuzco, se'n van fer carrer de la situació el general Del Valle i el visitador Areche, que estaven al front d'un exèrcit de 17.000 homes, encarregat de la persecució de Tupac Amaru. El cabdill inca, vençut a la batalla de Tangasuca, va refugiar-se amb els seus capitans i familiars a la població de Langui, d'on les autoritats d'aquesta localitat els van lliurar a l'exèrcit del general Del Valle per tal d'intentar evitar rebre el càstig terrible que els cauria al damunt per haver acollit els indis rebels.

El visitador José de Areche, que sempre havia manifestat un interès especial en la captura del cabdill inca, va ser qui es va fer càrrec de l'empresonament de Tupac Amaru i de la seva gent. De fet, és molt probable que la revolta hagués estat motivada pels excessos d'Areche en l'exigència recaptatòria, amb l'objectiu d'augmentar els ingressos de la Corona espanyola. La forta pressió econòmica que els nous pagaments infligien damunt la població s'havia anat desplaçant cap al sector indígena.

El transport dels presoners es va fer amb gran exhibició de maltractes, com a càstig exemplar dirigit a atemorir la població. Es pretenia d'aquesta manera recuperar la imatge de poder que els espanyols havien perdut. De fet, els autèntics vencedors de Tupac Amaru van ser els criolls, perquè van ser els que van aportar els recursos i els homes suficients per a vèncer la revolta. Quan els presoners van arribar a Cuzco va començar el judici sumari, amb moltes tortures, presidit pel jutge Benito Mata Linares, el qual s'havia desplaçat des de Lima per ordre del visitador Areche. El procés va acabar amb unes execucions escabroses que volien ser exemplars, de les quals a Cuzco encara se'n té record. Val a dir que Gabriel d'Avilés no va ser present en tots aquests fets, sinó que es trobava al front d'una de les cinc columnes en què es va dividir l'exèrcit del general Del Valle per tal de perseguir les concentracions d'indis que, tot i estar encara en peu de guerra, es trobaven desconcertades després de la captura de Tupac Amaru.

Pel que fa a la tasca repressora de les forces de Del Valle, no crec que en el llibre es relativitzin gaire els fets, com es diu a la moció, perquè s'informa clarament de com el desplegament de les columnes va convertir-se en una autèntica cacera d'indis (V.P. op. cit. p. 56) i es dóna l'explicació detallada de la repressió que van fer els espanyols en una localitat concreta (V.P. op. cit. p. 67). En aquest tipus d'actuacions, característiques dels exèrcits vencedors, no s'hi pot trobar cap mena d'actuació memorable que es pugui fer servir com a mèrit per a la nominació de ciutadà il·lustre. Cal tenir present que el comandament de les forces repressores estava a càrrec del general del Valle i que Gabriel Avilés no va dirigir la repressió, com, en canvi, es diu a la moció presentada per la CUP, si bé va participar-hi com a militar.

El virrei Avilés i la captura de Diego Cristóbal

En el cas dels successos de 1783, on va ser capturat Diego Cristóbal, que havia estat successor de Tupac Amaru en la continuïtat de la lluita, Gabriel de Avilés va intervenir de manera directa en aquest afer, com a governador de Cuzco.

Per la seva banda, el general Del Valle va trobar-se a Puno amb un exèrcit d'un miler d'homes, un nombre d'efectius totalment insuficient per a la defensa de la ciutat davant el previsible atac de les forces de Diego Cristóbal, que era cosí de Tupac Amaru i continuador de la seva causa. Per aquest motiu, va decidir evacuar la població i dirigir la gent en una llarga marxa a peu fins a Cuzco, on l'expedició va arribar a finals de juny de 1781, dos mesos després de l'execució de Tupac Amaru. L'abandó de la ciutat de Puno per part dels espanyols, deixant-la sense cap mena de defensa a les mans de Diego Cristóbal, el nou líder de la insurrecció, va provocar el desprestigi de les autoritats espanyoles, les quals van haver d'organitzar una nova expedició contra Diego Cristóbal.

Amb raó aquest període és conegut per la historiografia peruana com el dels "anys del gran temor," perquè s'havia estès l'opinió que, si es tornava a produir un nou aixecament com el de Tupac Amaru, això implicaria l'expulsió definitiva dels espanyols. Per altra banda, mentre es preparava la segona expedició, es va proposar una oferta de pau a les forces índies i als seus cabdills, que va ser presentada pel bisbe de Cuzco, José Manuel Moscoso y Peralta. El bisbe, com a crioll que era, havia destacat com a activista contra Tupac Amaru, però en aquest moment proposava

atorgar el perdó a tot aquell que s'hagués revoltat, a canvi de renunciar a la lluita. Aquesta convocatòria va tenir tant d'èxit que una part dels capitans dels indígenes i fins i tot el mateix Diego Cristóbal s'hi van apuntar a rebre el perdó.

Quan la segona expedició va sortir de Cuzco havien acordat trobar-se amb Diego Cristóbal que anava a demanar el perdó. Complint els pactes donats, Cristóbal va ser perdonat i també es va aixecar l'excomunió amb què havia estat sentenciada tota la seva família. Contràriament, altres cacics que no van demanar el perdó, com Pedro Vilca, van lluitar contra els espanyols i a la fi van ser executats amb la mateixa crueltat que s'havia aplicat a Tupac Amaru. Després d'aquests fets, el general Del Valle va dispensar a Diego Cristóbal el tracte d'amic i de nou aliat. Val a dir que Gabriel d'Avilés no va formar part d'aquesta expedició, perquè en aquell moment s'havia quedat a Cuzco fent les funcions de governador interí.

El general Del Valle va morir l'agost de 1782 i el va succeir Gabriel d'Avilés que va passar a ser cap de l'exèrcit i governador de Cuzco. Tot hauria quedat en aquests termes, si no hagués estat per les maquinacions del visitador José de Areche i del virrei del Perú, Agustín de Jáuregui, els quals van acabar trobant raons per poder acusar Diego Cristóbal de traïció. Aquests comandaments pensaven que no era acceptable de cap manera que un successor de Tupac Amaru pogués continuar amb vida. Per això, varen acusar Diego Cristóbal d'haver traslladat les despulles d'un capità de Tupac Amaru fins al sepulcre d'una església cristiana. Un cop feta aquesta denúncia al governador de Cuzco, Gabriel d'Avilés, aquest va fer detenir Cristóbal i el va fer portar a la presó, juntament amb cent acusats més.

El governador Avilés i el visitador José de Areche

Per al judici, el visitador Areche va fer venir de nou de Lima al jutge Benito Mata Linares el qual, després de celebrat el judici, va condemnar Diego Cristóbal a morir de manera infamant en un espectacle molt cruel. Un grup reduït dels empresonats, als quals no se'ls va poder demostrar cap delictes, va ser condemnat al desterrament, perquè es va decidir que cap familiar de Tupac Amaru podia continuar vivint al Perú. Aquests presoners van ser posats sota la custòdia del governador de Cuzco Gabriel Avilés, a l'espera de ser desterrats a Espanya. Ara bé, tot i que el visitador Areche demanava la mort per a tots els que havien estat exculpats i reclamava que li fossin lliurats els presoners, el governador Gabriel d'Avilés va negar-se a fer-ho al·legant que s'havia de complir la sentència d'extradició. Pel fet de no accedir a lliurar els presoners, el virrei Jáuregui juntament amb Jorge Escobedo, successor del visitador Areche, van cessar Gabriel d'Avilés en el càrrec de governador de Cuzco. A banda d'aquesta raó, també s'ha considerat que en el cessament d'Avilés com a governador podia haver influenciat una carta que aquest va dirigir al secretari d'Índies, José de Gálvez, en la qual denunciava el comportament dels corregidors. Aquesta carta és un dels pocs documents d'opinió personal que es conserven d'ell, i ha estat reproduïda en part a *El virrei Avilés i la segona conquesta d'Amèrica* (V.P., p 61-62).

La informació de tots aquests fets s'ha obtingut gràcies a haver-se conservat l'intercanvi epistolar entre el virrei Agustín de Jáuregui i el jutge Benito Mata Linares. Les cartes inclouen comentaris sobre la rebel·lió i sobre la conveniència de la desaparició de tota la família de Tupac Amaru i també opinions sobre la duresa

del càstig, que tots dos personatges consideraven que havia de ser exemplar. Aquests documents es troben en un Annex de la memòria de govern del virrei Agustín de Jáuregui, *Relación y documentos del gobierno del virrey del Perú, Agustín de Jáuregui y Aldecoa* (1982).

Un cas especial va ser el de Juan Bautista, un germà per part de pare de Tupac Amaru, que va ser deportat al penal de Ceuta, on va viure durant trenta-cinc anys. Un eclesiàstic del penal de Ceuta va guanyar-se l'amistat de l'indi que va explicar-li la seva història. En aquest relat, Juan Bautista va lliurar-se de l'execució, gràcies a l'actitud de Gabriel d'Avilés. Pel que sembla, Avilés va impedir que fos castigat durant la repressió contra tota la família de Tupac Amaru el 1781, tal com consta al llibre *Juan Bautista de América* (Eduardo Astesano, 1979):

“Después de un año de estos padecimientos, fui sentenciado a seis años de presidio; Areche quería mi muerte, y Avilés se opuso a uno y otro, y me dio la libertad.”

Dos anys més tard, el setembre de 1783, Juan Bautista va ser de nou capturat com a familiar de Diego Cristóbal:

“la soledad y dureza con que era tratado me atormentaba particularmente, porque era acompañada de los recuerdos de la ferocidad española; acababa de ver la voracidad con que había muerto toda mi familia. Pero (el virrey) Avilés había tomado empeño por sólo mi perpetuo destierro contra Areche que quería mi aniquilamiento.”

Gabriel d'Avilés governador de Xile

Continuant amb la seva trajectòria, Gabriel d'Avilés va ser nomenat governador de Xile el 1796, a l'edat de 65 anys. Aquest càrrec el va ocupar durant tres anys i la seva activitat es va centrar en continuar la tasca feta per l'anterior governador, Ambrosio d'O'Higgins. Aquest personatge conserva bona reputació entre els xilens per haver estat l'organitzador de les primeres infraestructures de comunicació en aquest país.

Gabriel d'Avilés, virrei del Riu de la plata

L'any 1799 Avilés va ser nomenat virrei del Riu de la Plata. El principal problema del territori d'aquell virregnat, que avui pertany en bona part a l'actual Argentina, era el contrast que hi havia entre la part ocupada pels criolls i la part anomenada del Chaco, en la qual es trobaven autèntiques reserves d'indis lliures, que traficaven i es relacionaven amb els criolls. Aquest conflicte també existia de manera similar en altres colònies, com les de Nord Amèrica. Avilés va realitzar un projecte per tal d'intentar pacificar i controlar la població índia, si bé Félix d'Azara, l'home encarregat de dur-lo a terme, es va mostrar reticent a portar a la pràctica aquestes mesures, com consta en el *Memorial sobre el estado rural del Río de la Plata en 1801* (Félix de Azara, 1801):

“Mi silencio viene de que su población (del Chaco) es más difícil por las muchas naciones guerreras e infieles que lo habitan y porque como fuese cómoda y fácil, no deberíamos pensar en ella por ahora, sino atender a lo más urgente, esto es, a contener las usurpaciones fronterizas y asegurar nuestros dominios, porque estando el Chaco donde nadie no le puede disputar, da tiempo su población.”

L'actitud del virrei Avilés en aquests projectes es va orientar amb decisió cap a solucions de tipus il·lustrat que topaven amb la resistència tant de la població criolla com de la gent portada d'Espanya, però que el virrei estava decidit a impulsar la seva planificació fins al final, com consta dins el *Memorial sobre el estado rural del Río de la Plata en 1801* (Félix de Azara, 1801):

“Viendo yo esto y que hacía más de veinte años que nuestro gobierno tenía en las costas del Río de la Plata muchas familias estancadas traídas de España para poblar la costa Patagónica, sin que lo hubiese verificado, ni encontrado medios de desembarazarse de cincuenta mil pesos anuales que les pagaba por alimentos, propuse se destinasen a poblar nuestra frontera por Batoví. Dije que si no querían ir, quedaba terminada aquella pensión, y que si iban se conseguiría la misma ventaja y la de contener a los portugueses por aquella parte. Añadí que igualmente se había de repartir tierras de balde a los pobladores voluntarios que se presentasen. Mi pensamiento pareció impracticable y padeció muchas murmuraciones, pero lo adoptó el señor virrey marqués de Avilés, ordenando lo verificase yo mismo.”

Val a dir que les solucions il·lustrades que es prenen no estaven motivades per raons de caràcter humanitari, com s'entendrien ara, sinó per raons de tipus pràctic; el que es pretenia era desenvolupar el progrés econòmic del territori en benefici de la metròpoli espanyola. Els il·lustrats consideraven que les polítiques de protecció dels indis eren paternalistes i anaven orientades a impedir que poguessin convertir-se en ciutadans actius, que paguessin impostos.

També cal destacar el paper de Gabriel d'Avilés en la qüestió de les reduccions jesuítiques, que avui es troben a l'actual Paraguai. Després de l'expulsió dels jesuïtes el 1767, es van nomenar uns administradors que ja no eren eclesiàstics, sinó criolls. Aquests administradors van convertir-se en una autèntica plaga per a la població índia, com ho prova el fet que trenta anys després de l'expulsió de l'orde jesuïta, la població guaraní s'havia reduït molt, a causa en bona part de la desmoralització en què vivien i, a més, hi havia un gran nombre de suïcidis (V.P. op. cit. p. 89). El virrei Avilés va rebre d'Espanya l'ordre de respondre un qüestionari, degut a què el rei d'Espanya, a qui els jesuïtes de Roma li havien fet arribar la denúncia sobre la situació desesperada en què vivien els indis guaranís, volia resoldre aquest problema. El secretari del virrei Avilés, Joaquim d'Alós, que ja anteriorment havia estat col·laborador seu a Xile, va reorganitzar la situació, posant fre als administradors abusius. No obstant això, l'esclat de la guerra d'independència americana va fer posposar el projecte, que a la fi va quedar arxivat (V.P. op. cit. p 89-92).

Segons va deixar constància en la seva memòria de govern, al llarg dels dos anys que va durar el seu virregnat al Riu de la Plata, aquesta tasca de reorganització de la situació dels indis guaranís va ser la que més el va preocupar. Cal constatar, que va quedar molt afectat per aquesta qüestió. En el seu temps, tant el virregnat de Xile com el del Riu de la Plata van quedar molt afectats per les qüestions urgents i la manca de personal experimentat. Els virreis es nomenaven de manera precipitada i se'ls feia traslladar amb caràcter urgent on es considerava que eren més necessaris. Quedaven lluny les èpoques en què un virrei, com li va passar al virrei Amat, havia pogut continuar vint anys en l'exercici del càrrec.

Gabriel d'Avilés, virrei del Perú

El darrer càrrec de Gabriel d'Avilés va ser el de virrei del Perú, que va exercir durant cinc anys. També en aquesta ocasió es va viure una situació de conflicte. Després de l'experiència de les revoltes de Tupac Amaru i Diego Cristóbal, es considerava molt perillosa la possibilitat d'una altra insurrecció indígena. Fins aquell moment, els aixecaments havien estat aturats gràcies a la intervenció de la població criolla, que no van participar en les revoltes i es va posar al servei de la repressió espanyola. L'amenaça d'insurrecció, però, continuava latent. La població índia era plenament conscient que els criolls substituïen el paper que havien exercit els ja declinants colonitzadors espanyols i, per tant, sabien que en realitat el problema no el tenien amb els espanyols, sinó amb els criolls. Això és el que va succeir en el cas protagonitzat per Gabriel Aguilar i Manuel Ubalde, el 1805.

Aquests dos personatges van organitzar una reunió de tipus conspirador juntament amb dotze persones més. Per aquesta reunió van ser denunciats i detinguts per les forces del virrei Avilés i se'ls va sotmetre a un judici sumari on només es va poder demostrar que s'havien fet les converses, sense que s'hagués consolidat cap pla d'acció. La sentència va determinar l'expulsió a Cadis d'una part dels conspiradors i l'execució dels dos promotors, Gabriel Aguilar i Manuel Ubalde. De fet, els dos conspiradors principals eren persones amb molt poca influència personal i sense el suport social necessari per a emprendre una revolta. Sens dubte, la sentència va estar condicionada per la pressió dels sectors dominants criolls i espanyols que volien eliminar qualsevol moviment que pogués conduir a un aixecament popular. L'actuació del virrei Avilés en aquestes execucions va ser d'una gran duresa, impossible de justificar.

Com a conclusió d'aquest informe, sembla que probablement Gabriel d'Avilés va rebre el títol de "Vigatà il·lustre" pel fet d'haver estat virrei, i no pels coneixements que es tinguessin en aquell moment sobre el seu govern i la seva persona. Aquest càrrec, com s'explica a *L'aventura americana del virrei Amat* (V.P., 2008), era considerat per la societat com una eina per a l'enriquiment personal, sobretot degut a què els virreis rebien molts obsequis de la població criolla, desitjosa de mantenir els seus privilegis, i com a persones que podien accedir al rei i a l'alta administració de l'Estat.

Personalment considero que la moció presentada per la CUP en aquest Ajuntament es pot considerar interessant, sobretot pel fet de no acceptar les fal·làcies del passat i reclamar que la memòria històrica tingui un contingut crític. Certament l'anomenada Conquesta d'Amèrica no és un fet històric per celebrar, sinó per conèixer-lo i no oblidar-lo, com a part d'uns esdeveniments que no s'haurien de tornar a repetir.